

191. T. 7 (37)

UNIVERSITEIT VAN STELLENBOSCH



DIE
UITDAGING
VAN DIE TOEKOMS

PROFESSOR H. B. THOM

Rektor, Universiteit van Stellenbosch

UNIVERSITEIT VAN STELLENBOSCH



DIE
UITDAGING
VAN DIE TOEKOMS

(Uitgegee deur die Afdeling Openbare Betrekkinge, Universiteit van Stellenbosch.)

Rede gelewer op 22 Februarie 1961 deur die Rektor, professor H. B. Thom, by geleentheid van die amptelike opening van die akademiese jaar 1961.

UNIVERSITEIT VAN ST. PETERSBURG



„Pectora Roborant Cultus Recti”

Gelezen door de Akademie der Wetenschappen te St. Petersburg den 12ten Junij 1871.

Uitgegeven door de Universiteits-Boekhandel te St. Petersburg, bij de Universiteits-Boekhandel van de Universiteit van St. Petersburg, No. 12, in de Krijgskamerstraat, in het Jaar 1871.



INLEIDING

Naas Gradedag is die amptelike opening van die Universiteit van Stellenbosch die geleentheid wanneer die Universiteit in die openbaar optree.

Ons is nou bymekaar vir die amptelike opening van die akademiese jaar 1961. Dosente begin weer voor hulle klasse optree en sien 'n nuwe jaar van akademiese werk voor hulle lê. Baie studente het terug gekeer om 'n verdere studiejaar aan te pak; ander het as nuwelinge na die Universiteit gekom en kyk uit na wat voorlê. Ouers van studente, van sowel studente wat weer terug gekeer het as nuwe studente, volg met belangstelling die loopbane van die jongmense en vra hulleself af wat die toekoms mag inhou.

Dosente, studente, ouers van studente — almal het regstreeks belang by die werk wat aan die Universiteit gedoen word. Wat hulle beskouinge en hulle voornemens betref, sal daar vanselfsprekend verskille tussen hulle wees. Maar één eienskap het hulle almal gemeenskaplik: hulle oog is op die toekoms gerig — die nabye toekoms, hierdie akademiese jaar, en ook die verdere toekoms, die jare wat verder lê en vorentoe van ons gaan reken-skap eis.

In die tyd waarin ons vandag leef, is ons ons veral van één feit bewus, en dit is dat daar in die toekoms 'n buitengewone uitdaging opgeslote lê: 'n uitdaging wat 'n onontvugbare werklikheid gaan word, 'n uitdaging wat énersyds ontstellend en beklemmend, maar andersyds stimulerend en inspirerend gaan wees. Laat ons kortliks nagaan wat die aard van hierdie uitdaging is; en laat ons ook kyk wat ons doen, of wat ons kan doen, om hierdie uitdaging te aanvaar.

DIE UITDAGING

Vir enigiemand, in watter tyd hy ook al leef, lê daar in die toekoms 'n uitdaging. Van plek tot plek en van tyd tot tyd sal hierdie uitdaging in aard en erns verskil. Vir ons, wat vandag in Suid-Afrika woon, hou die toekoms 'n besondere uitdaging in.



Ons woon in 'n land waar 3,000,000 blankes en 12,000,000 nie-blankes saam 'n tuiste vind. Die 3,000,000 blankes moet, in materiële en geestelike sin, in hoë mate die verantwoordelikheid vir die 12,000,000 nie-blankes aanvaar. Dit is die blanke wat leiding neem in die ekonomiese lewe: dit is die blanke wat ondernemingsgees aan die dag lê en die boerdery, die industrieë en die mynbou laat vlot en floreer. Die nie-blanke speel ook wel sy rol, maar dit is vandag die blanke wat die leiding moet aanee.

In die geestelike lewe is dit nie anders gesteld nie. In geestelike en intellektuele sin staan die nie-blanke vir die blanke nog baie ver agter. Daar is wel nie-blankes wat hulle reeds vir diens in die Kerk, die Skool en die Universiteit bekwaam het, en daar is ook nie-blankes wat in rigtinge soos die Regte en die Geneeskunde sukses behaal het. Maar die feit bly staan dat ook in al hierdie rigtinge die blanke vandag nog die leiding moet neem en die groot verantwoordelikheid moet dra.

Kan 3,000,000 met welslae die swaar gewig van die verantwoordelikheid van 12,000,000 dra? — Hierin het ons 'n aanduiding van die uitdaging. Dit is waar dat daar in die afgelope jare enorm veel gedoen is om die nie-blanke vooruit te help. Gronde is vir hom beskikbaar gestel, behuising en gesondheidsdienste is vir hom verbeter, opleiding vir 'n verskeidenheid van nuwe rigtinge is vir hom geopen, industrieë is vir hom in die lewe geroep, en vier universiteitsinrigtings is binne drie jaar vir hom gestig. Tal van deure is aldus in die ekonomiese en die geestelike lewe vir die nie-blanke geopen. Ons kan stellig verwag dat hy baie meer as in die verlede sal vorder; en na mate hy vorder, sal hy ook die swaar taak van die blanke verlig.

Die taak wat op die skouers van die blanke in Suid-Afrika rus, is swaar genoeg, maar dit word nog veel swaarder gemaak deurdat die buitewêreld — of verreweg die meeste lande van die buitewêreld altans — ons voortdurend met venynige vyandigheid bejeën. In die Verenigde Volkeorganisasie en in die lande van die buitewêreld is daar geen belangstelling vir wat in belang van die nie-blanke in Suid-Afrika gedoen word nie; intendeel, die blanke word slegs as die uitbouter van die nie-blanke gesien. Nietige stukkies nuus, wat maar enigsins ter staving van hierdie beskouing vertolk kan word, word uit die raam van nietige onbenulligheid gelig en tot nuus van wêreldrang verhef.

Staan ons, wat die lande van die groot wêreld daarbuite betref, gedurig voor die vierskaar, dan is dit nog meer die geval wat die lande van ons eie vasteland aangaan. Ons is Suid-Afrikans, Afrikaners, maar in die lande van Afrika vind ons maar min simpatie. Lande soos Ghana, Nigerië en Etiopië laat hulle, omrede van die Suid-Afrikaanse beleid ten opsigte van die nie-blanke, in die hardste woorde oor ons uit. Van wat daar in Suid-Afrika vir die nie-blanke gedoen is, en nog gedoen word, neem hulle geen notisie nie. Hulle vyandigheid teenoor Suid-Afrika het 'n ongekende hoogtepunt bereik. Deur dit alles heen het ons taak nou nog veel moeiliker geword.

In hierdie verband moet ook verwys word na die feit dat ons op die vooraand van ons Republiek staan. Blanke Suid-Afrika het hom met 'n aansienlike meerderheid ten gunste van 'n Republiek uitgespreek, en die Parlement, as ons hoogste wetgewende liggaam, is tans besig om die Republikeinse grondwet te oorweeg. Hierdie grondwet sal ongetwyfeld binne afsienbare tyd goedgekeur wees, wanneer Suid-Afrika as onafhanklike Republiek sy plek onder die state van die wêreld sal inneem. Ons republiekwording sal beteken dat ons 'n verdere stap op die weg van konstitusionele ontwikkeling gedoen het. Dit sal beteken dat Suid-Afrika die grootste moontlike mate van staatkundige onafhanklikheid vir homself opgeëis het. Dit sal beteken dat hy tot staatkundige mondigheid gekom het en nou bereid is om die volle implikasies hiervan te aanvaar. Hy sal 'n Republiek word al sou dit ook meebring dat hy dan nie meer as lid van die Britse Statebond toegelaat sal word nie.

Waar republiekwording groter selfstandigheid beteken, sal dit terselfdertyd, wat leierskap en verantwoordelikhede betref, groter eise aan ons stel. Hier sal gebeur wat ook in die Verenigde State van Amerika gebeur het, ofskoon op verre na nie in dieselfde mate nie. Nadat die dertien Engelse kolonies in Amerika hulle vryheidsoorlog met sukses beëindig en as die Verenigde State voor die dag getree het, het hulle gevind dat hulle nou veel meer op eie bronne en kragte aangewese was. Die ou moederland was nie meer daar om op baie gebiede *entrepreneurs* en leiers te verskaf nie. Amerikaners moes nou self in hierdie behoeftes voorsien. Amerikaanse universiteite het ook gevind dat hulle verantwoordelikhede oornag geweldig toegeneem het, want dit was veral hulle wat leiers vir die jong staat moes lewer.

Suid-Afrika staan vandag relatief wel veel verder as wat die Amerikaanse Kolonies in 1776 gestaan het. Suid-Afrika se materiële en geestelike potensiaal is veel verder ontwikkel as wat met die Amerikaanse Kolonies die geval was, sodat Suid-Afrika dus, wat sy blanke bevolking aangaan, nie die agterstand sal hê wat die Amerikaanse koloniste gehad het nie. Maar laat ons onself nie mislei nie: ons Republiek, met die groter selfstandigheid wat hy gaan bring, gaan ook veel meer van ons vra. Ons universiteite sal — nog veel meer as in die verlede — geroepe wees om die manne en die vroue te lewer wat op die verskillende terreine van die lewe die verantwoordelikheid sal dra.

Die taak wat in die toekoms vir ons wag, is moeilik, só moeilik dat sommige blankes al geneig is om tou op te gooi. Hulle het nie die hardnekkige geeskrag nie waardeur die Christendom en die beskawing na Suid-Afrika gebring is en nou reeds vir meer as 300 jaar hier gehandhaaf word. Hulle ken nie die gees van 'n generaal C. R. de Wet nie. Toe gedurende die Tweede Vryheidsoorlog die groot moeilikhede van 'n krygsituasie aan hom voorgedra is, het hy kalm en aandagtig geluister maar daarna met oortuiging laat volg: „Moeilikhede *is* daar; maar moeilikhede is daar om oorwin te word”. Die mense wat vandag geneig is om te kapituleer, verstaan ook niks van die gees wat 'n Winston Churchill by geleentheid gedurende die jongste wêreldoorlog geopenbaar het nie. Churchill was weer met sy ministers in die onderaardse bomskuilings van Downingstraat byeen. Die Britse leër is by Duinkerken verpletter, België en Frankryk was besig om te verkrummel, die Duitsers het anderkant die Kanaal gelê, en Duitse vliegtuie het uit die lug oor Londen verwoesting gesaai. Vrees en moedeloosheid het sommige van die ministers oorweldig, maar Churchill het, na 'n sware, pynlike stilte, skielik met sy beroemde woorde gereageer: „Gentlemen, I rather like it!”

Dit is met sulke woorde dat uitdagings aanvaar word. Dit is met die opvolging van sulke woorde deur doelbewuste, positiewe daade dat die oorwinning behaal word. Die vraag is: Wat doen Suid-Afrika om die uitdaging te aanvaar? Wat doen Stellenbosch, wat doen die Universiteit van Stellenbosch, om op sy besondere terrein die uitdaging te aanvaar? Laat ons ons by die Universiteit bepaal.



STELLENBOSCH AANVAAR DIE UITDAGING

(a) *Op Materiële Gebied*

As die Universiteit sy taak na behore wil verrig, moet hy die uitdaging op sowel materiële as geestelike gebied aanvaar. Hy kan baie mooi ideale hê; hy kan pragtige planne in verband met onderrig en navorsing en karakterbou beraam, maar as hy die fondse nie het nie, sal die planne nie uitgevoer en die ideale nie bereik kan word nie. Dit is só met die Universiteit van Stellenbosch; dit is ook só met enige ander universiteit. Dwarsdeur die wêreld het die koste van universiteite vandag geweldig gestyg, en hierdie vraagstuk het dan ook by herhaling die ernstige aandag van staats- en universiteitsowerhede geniet. By die groot vyfjaarlikse vergadering van die Vereniging van Statebondsuniversiteite, wat in 1958 in Kanada gehou is en deur ongeveer 400 afgevaardigdes bygewoon is, het die vraagstuk van stygende koste van universiteite op die voorgrond gestaan. Toe die Uitvoerende Komitee van die Vereniging van Statebondsuniversiteite aan die begin van verlede jaar in Suid-Afrika vergader het, en hier op Stellenbosch 'n dag lank konferensie gehou het, het die koste van universiteite weer ernstige aandag geniet.

In die lig hiervan is dit seker nie vreemd nie dat daar voortdurend stemme opgaan om te vra dat regerings ruimer subsidieë aan universiteite sal gee. Ons hoor dit ook dikwels in ons eie land. Daar word gesê dat die Regering sy plig teenoor die universiteite nie nakom nie, en dat die universiteite dus nie met die behoeftes van die nuwe tyd kan tred hou nie. Daar word gesê dat die universiteite 'n ernstige tekort aan geboue het, dat toerusting in verskillende Fakulteite ontoereikend en verouderd is, en dat die nodige personeel nie aangestel kan word nie.

Ek sou die laaste wees om te beweer dat ons universiteite vandag oor voldoende fondse beskik om ál hulle planne ten uitvoer te bring. Ek weet ook dat hulle — en by uitstek Stellenbosch — bv. 'n tekort aan geboue het, waardeur hulle vooruitgang aan bande gelê word. Maar ons moet versigtig wees om nie so geredelik ons toevlug tot die simplistiese verklaring te neem dat die Regering sy plig teenoor die universiteite nie nakom nie. Só eenvoudig is die saak seer seker nie. Immers, die Regering het

in 1951 die bekende Holloway-Kommissie aangestel, wat na verloop van tyd met 'n subsidie-formule voor die dag gekom het waardeur die universiteite aansienlik meer geldelike ondersteuning van die Regering gekry het. Wat meer is, hierdie subsidie-formule is gaandeweg, veral in 1959, uitgebrei en verbeter, sodat die jaarlikse toelaes wat die Staat aan die universiteite gee, weer heelwat verhoog is. In die geval van die Universiteit van Stellenbosch is die posisie tans dat hy ongeveer 68 persent van sy uitgawes uit Staatsubsidie dek. By die ander universiteite is die toestand nie veel anders nie: by sommige is hierdie persentasie hoër, by ander weer laer.

Ek wil die stelling maak — en ek weet dat ek hier op dun ys beweeg en dat daar baie universiteitsmense is wat nie met my sal saamstem nie — ek wil die stelling maak dat ons vandag die stadium bereik het waar ons nie maar steeds nog meer van die Staat moet vra nie, maar dat ons ons eerder nou moet begin afvra of dit werklik wenslik is dat die Staat, in die algemeen genome, nog veel meer tot die fondse van die universiteite moet bydra. Daar is wel nog sekere swakhede in die subsidie-formule, en ons kan verwag dat hierdie swakhede o.a. met die hulp van die Komitee van Universiteitshoofde verbeter sal word. Maar ons moet versigtig wees om nie steeds 'n maklike oplossing vir ons probleme te soek deur eenvoudig groter subsidieë van die Staat te verwag nie. Ons kan immers nie aan die één kant gewoonweg meer en meer fondse van die Staat vra, en ons aan die ander kant as oortuigde kampvegters van die outonomie en die onafhanklikheid van die universiteite beywer nie. As die Staat 90 persent of 100 persent van die uitgawes van universiteite moet dek, dan kan hy redelikerwyse verwag om 'n sekere mate van kontrole oor universiteite te hê, soos in werklikheid ook in baie lande gebeur waar universiteite eenvoudig die finansiële verantwoordelikheid van die Staat is.

Die Universiteit van Stellenbosch het tot die gevolgtrekking gekom dat dit wenslik is dat hy, indien hy sy uitgawes behoorlik wil dek en die kwaliteit van sy werk wil verbeter, self besondere stappe moet doen om die Regeringsubsidie op doeltreffende wyse aan te vul. Dit is hierdie oortuiging wat aanleiding gegee het tot die besluit van die Universiteitsraad, nl. om 'n wel-oorwoë, gekonsentreerde veldtog van stapel te stuur ten einde in die loop van vyf jaar 'n bedrag van R3,000,000 (£1,500,000) byeen te

bring. Hierdie fonds sal die Eeufesfonds van die Universiteit wees. Ons het vyf jaar tyd daarvoor, want in 1966 sal die Universiteit sy Eeufes vier.

Dit is 'n stoutmoedige, ambisieuse skema. Maar dit is deeglik uitgewerk en dit word goed georganiseer, en ons is vas oortuig dat ons ons mikpunt sal bereik. Dit sal ons in staat stel om, saam met die Regeringsubsidie, die nodige fondse te vind om in die toekoms verdere akademiese geboue en koshuise op te rig, om toerusting in laboratoria te verbeter, om ons kulturele werk in verband met bv. musiek en sang en kunsopleiding uit te brei, en om ook ons sportfasiliteite vir ons studente te verbeter. Dit sal ons veral ook help om meer leningsfondse en beursfondse vir ons studente beskikbaar te stel, sodat die goeie brein, wat dikwels in behoeftige huisgesinne gevind word, nie vir die toekoms van Suid-Afrika verlore sal gaan nie. Vir hierdie groot doel gaan ons 'n dringende beroep doen op die oudstudente en ander vriende van die Universiteit, en op alle instansies wat die Universiteit en sy werk goedgesind is. Ons vertrou van harte dat hulle op geesdriftige wyse na vore sal kom om met hulle geld 'n geestelike belegging in ons jongmense — en dus in die toekoms van Suid-Afrika — te maak.

Vir almal wat aan die Universiteit verbonde is, is hierdie groot insamelingsveldtog 'n saak van die grootste erns. Dit kan natuurlik nie van ons dosente en ander amptenare van die Universiteit verwag word om persoonlik aansienlike finansiële verpligtinge teenoor die Universiteit te onderneem nie. Maar dis tog redelik om te verwag dat hulle wat so naby aan die Universiteit staan, 'n gebaar sal maak om op ondubbelsinnige wyse na buitentoe te toon dat hulle die erns van hierdie onderneming besef. Dit is ook denkbaar dat ons dosente en ander amptenare sal voel dat, waar die Universiteit na buite gaan, die mense dan buite-om mag vra: Wat doen Stellenbosch self? Ek wil my innige dank en hoogste waardering uitspreek teenoor ons dosente en ander amptenare vir die klinkende antwoord wat hulle op hierdie vraag gegee het. As oudstudente en vriende buite-om vandag vra: Wat doen Stellenbosch self? dan kan ons sê dat ons dosente en sekere ander amptenare van die Universiteit hulle reeds verantwoordelik gestel het vir 'n bedrag van nagenoeg R64,000 (£32,000). En onder diegene wat bydra, is daar persone wat nie groot salarisse verdien nie; hulle het gevind dat hulle uit hulle gewone salarisse nie bra iets kan bydra nie, maar hulle het geredelik hulle vakansiebesparingsbonusse kom aanbied.



Eerstejaardamestudente
word by Minerva deur
die prinsipale en die
primaria verwelkom.

In die lig van hierdie feite sal één ding nou duidelik wees: Op materiële gebied het die Universiteit die uitdaging van die toekoms aanvaar. Sy eie mense het die rigting aangegee; ander het reeds gevolg, en baie ander sal nog kom.

Dit moet goed verstaan word dat die Universiteit nie beoog om die geld as sodanig sy doelwit te maak nie. Maar hy wil die geld aanwend as 'n middel om sy opvoedings- en navorsingstaak des te beter te volvoer. Die materiële middele moet gebruik word om die uitdaging op geestelike gebied des te beter te aanvaar.

(b) Op Geestelike Gebied

Die Universiteit het reeds hoogs belangrike stappe gedoen om op geestelike gebied sy toekomstaak na behore te verrig. In hierdie verband wil ek nie praat oor ons Fakulteite, Departemente en studierigtinge, wat normaalweg by 'n Universiteit tuis hoort nie. Ek wil ook nie uitwei oor die belangrike nuwe rigtinge wat die Universiteit geopen het nie. Dit het bv. van die Universiteit moeilike beplanning en volgehoue inspanning geverg om, naas sy ou Fakulteite, ook Fakulteite van Ingenieurswese, Geneeskunde en Bosbou te stig. Dit was ook 'n moeilike taak om ons jongste fakulteit, die Fakulteit van Krygskunde, in die lewe te roep, maar danksy die vriendelike samewerking van die Departement van Verdediging kon dit met welslae gedoen word. Deur sulke stappe help die Universiteit om jong manne en vroue vir 'n groter verskeidenheid van rigtinge te bekwaam, en langs dié weg meer en groter dienste aan die wetenskap en aan Suid-Afrika te lewer. Ek laat dit egter daar. Ek wil nou meer bepaald handel oor die beleid wat die Universiteit teenoor sy studente volg.

Aan die begin van 1954 het die Universiteitsraad, na deeglike ondersoek en rype beraad, sy nuwe plan vir eerstejaarstudente aangekondig. Dit het o.a. meegebring dat eerstejaarstudente in aparte koshuise geplaas is, en dat hulle ingedeel is in groepies van vyftien tot twintig wat onder die leiding van gekeurde senior studente, as raadgewers, geplaas is. Die studenteraadgewers is dan weer verantwoordelik gemaak aan die Inwonende Hoof van die betrokke koshuis, of aan die Besoekende Professor of die Prinsipale na gelang die geval mag wees. Sowel studenteraadgewers as koshuishoofde was dan vir raad en hulp tot beskikking van die eerstejaarstudente, terwyl aan ouers van eerstejaars van tyd tot tyd ook verslae oor die vordering en gedrag van die jong studente gestuur is.

Teen die agtergrond van wat toe reeds lankal op Stellenbosch bestaan het, was dit ongetwyfeld 'n radikale beleid. Om verskeie redes het baie van ons studente nie daarvan gehou nie. Hulle was gewoon daaraan dat die Universiteitsowerheid hom baie min met die lewe in die koshuise ingelaat het; hulle het die nadele van die ou stelsel nie genoegsaam verstaan nie; en hulle het nie besef dat baie van die beste universiteite van die wêreld, ou universiteite met lang tradisies van diens soos Oxford, Cambridge, Harvard, Yale en Princeton, lankal van die ou stelsel afstand gedoen het.

Dit was ook 'n moeilike beleid om in te voer. Nuwe reglemente moes opgestel word, wat aan die één kant die vryheid en ongedwonge ontwikkeling van die jong student sou waarborg en aan die ander kant vir hom sou laat verstaan dat dit in die belang van homself, sy ouers en sy land is dat hy gesonde dissipline moet respekteer. Ook het die plasing van studente nou veel moeiliker geword as wat dit onder die ou stelsel was. Die aantal nuwe studente wat die Universiteit jaarliks kan opneem, word nou grotendeels bepaal deur die aantal plekke wat in die eerstejaarkoshuise beskikbaar is. Die aantal senior studente wat die Universiteit kan huisves, het vernaamlik afhanklik geword van die aantal plekke wat in die koshuise vir seniors ontruim word. En nou lê dit voor die hand dat die getal eerstejaarstudente wat, ná hulle eerste jaar, na die koshuise vir seniors moet gaan, glad nie noodwendig gelyk is aan die getal plekke wat in koshuise vir seniors ontruim word nie. Verder is dit duidelik dat ons hier nie met één enkele probleem te doen het nie, maar met 'n probleem wat hom in ál sy lastige fasette by manskoshuise en dameskoshuise dupliseer. Origens is dit ook 'n feit dat ons nie met vaste getalle te doen het nie, maar met 'n aansienlike onsekerheid in getalle. Want dit kom by eerstejaarstudente dikwels voor dat hulle, ofskoon hulle vir opname aan die Universiteit aansoek doen, nie absoluut seker is — of seker kan wees — dat hulle wel Universiteit toe sal gaan nie; en dit kom soms ook voor dat hulle aan die einde van die eerstejaar, of hulle suksesvol was al dan nie, onseker is wat hulle daarna gaan doen.

Die nuwe stelsel is vir die Universiteit ook 'n duur stelsel, veel duurder as wat die ou stelsel was. Die studenteraadgewers, mans en dames, doen verantwoordelike werk en moet 'n redelike vergoeding kry. Die Inwonende Hoofde neem groot verantwoordelikhede op hulle skouers, en dit sou onregverdig wees om te ver wag dat hulle dit sonder enige vergoeding moet doen. Spesiale

voorsiening moes vir die woning van die Inwonende Hoof in die koshuis gemaak word. 'n Sekretariaat moes vir die sentrale administrasie van die eerstejaarskema ingerig word, en 'n sekretaresse moes aangestel word. Dit is moeilik om presies te sê watter koste die eerstejaarskema vir die Universiteit meegebring het, maar volgens berekening sal dit minstens R14,000 (£7,000) per jaar wees. En nou moet dit onthou word dat die Universiteit hiervoor geen subsidie van die Regering kry nie, en dat hy elke pennie self moet vind.

Dit sal dus verstaan word dat die eerstejaarskema nie maar die resultaat van 'n haastige besluit was nie. Dit was radikaal, dit het ernstige administratiewe probleme meegebring, dit het heelwat nuwe uitgawes veroorsaak — dit alles het die Universiteit gewee. Dit sou vir die Universiteit en sy amptenare — om nie van die Rektor te praat nie! — baie makliker gewees het om by die ou stelsel te bly. Maar nogtans het die Universiteit die nuwe stelsel ingevoer, en hy het dit gedoen omdat hy besef het dat hy nie met lede oë kon aanskou dat, vanweë 'n gebrek aan doelbewuste leiding, 'n groot deel van die geestelike en intellektuele potensiaal van ons jongmense verlore gaan nie. Hy kon nie maar toesien dat in baie gevalle swaar-verdiende fondse van ouers onnodiglik verlore gaan en pragtige ideale van jongmense vernietig word nie.

Nou is die eerstejaarstelsel reeds sewe jaar in werking. Die eksperimentele stadium is verby en dit het vaste beleid van die Universiteitsraad geword. Die Raad kon dit met vrymoedigheid vaste beleid maak, omdat ons die resultate daarvan reeds ruimskoots gesien het. Die primêre doel met die eerstejaarstelsel was nooit om eerstejaarstudente met mag en geweld deur hulle eksamens te kry nie. Die primêre doel was om eerstejaarstudente simpatiek dog duidelik en koersvas te help om self met sukses te studeer, en — só het die Universiteit verder geredeneer — as hulle dan geleer het om met sukses te studeer, sou hulle ook groter welslae in hulle eksamens hê.

Hierdie verwagting is nie teleurgestel nie. Ons vind dat eerstejaarstudente baie gouer aan die Universiteit tuis word en met hulle studies die regte rigting kry, as wat vroeër die geval was. Ons vind ook dat hulle 'n beter gesindheid teenoor hulle werk aankweek. Dit blyk o.a. daaruit dat die persentasie wat in die loop van die jaar tou opgooi en die Universiteit verlaat, kleiner is as wat dit vroeër was. Die netto resultaat van die beleid is dan ook in werklikheid dat die studente leer om self te



studeer en dat die getal mislukkings by eksamens relatief kleiner is as wat dit vroeër was. Dit geld ten aansien van die eerstejaarstudente, maar dit geld ook ten aansien van meer gevorderde studente, omdat die invloed van die beleid van die eerste jaar nie tot die eerste jaar beperk bly nie maar tot die verdere studiejare deurwerk. Dit is dus verstaanbaar dat sukses by eksamens, ofskoon dit nie die primêre strewe met die eerstejaarskema was nie, tog wel een van die vernaamste insidentele resultate daarvan is.

Die Universiteit het egter gevoel dat, alhoewel die eerstejaarstelsel 'n vername stap was, hy in sy beleid teenoor sy studente nie daarmee kon volstaan nie. Gepaardgaande met die vinige aanwas van die studentetal is baie meer dosente aangestel ten einde te verseker dat daar soveel doenlik persoonlike aandag aan studente bestee word. In die koshuise vir senior manstudente is ook Inwonende Hoofde benoem wat die huiskomitees in die bestuur van die koshuise bystaan en aldus meer doeltreffendheid aan die studentebestuur verleen. Waar vroeër net aan die Primarii en Primariae, d.i. die voorsitters van huiskomitees in manskoshuise en dameskoshuise onderskeidelik, vergoedings betaal is, is daar besluit om nou ook aan alle ander lede van huiskomitees 'n vergoeding uit te keer. Dit het beteken dat huiskomiteelede, ofskoon hulle gekose verteenwoordigers van die inwoners van die koshuise is, gevoel het dat hulle werk deur die Universiteit erken en gewaardeer word, en dat hulle, as amptenare van die Universiteit, met gesag en verantwoordelikheid bekleed word.

'n Ander belangrike punt is dat hierdie beleid, t.w. dié ten opsigte van eerstejaarstudente en dié ten opsigte van meer gevorderde studente, nie net tot studente in die koshuise beperk gebly het nie, maar dat dit, onder 'n aparte organisasie, ook op die privaatstudente van toepassing gemaak is. Uit ons totaal van 4,600 studente, loseer ongeveer 2,000 privaat, en hierdie privaatstudente deel nou in dieselfde fasiliteite vir voorligting en leiding as wat vir studente in Universiteitskoshuise beskikbaar is.

Ek wil graag van hierdie geleentheid gebruik maak om namens die Universiteit ons opregte dank uit te spreek teenoor die studente, wat ons op so 'n uitmuntende wyse in die besture van die koshuise en die Privaat-Studenteorganisasie behulpsaam is. Hulle hulp maak dit vir die Universiteit in 'n baie groot mate moontlik om 'n stelsel toe te pas wat tegelyk demokraties en doeltreffend, en tegelyk prakties en idealisties is. Die Universiteit waardeer die werk wat hulle doen; die Universiteit waardeer bowenal die gees waarin hulle dit doen.

In hierdie verband moet ek nog iets anders noem. Die Universiteit het ook stappe van die allergrootste betekenis gedoen toe hy 'n Departement van Voorligtingsielkunde en 'n Buro vir Studentevoorligting ingestel het. Die Departement van Voorligtingsielkunde, onder die leiding van 'n Professor van dié vak, maak 'n studie van vraagstukke in verband met Voorligtingsielkunde en lei studente op wat later voorligtingswerk in die skole en kliniese werk in die skoolklinieke sal doen.

Die Buro vir Studentevoorligting is meer bepaald vir die welsyn van ons studente daargestel. So baie studente ondervind moeilikhede, aan die begin van hulle universiteitsloopbaan en ook in die tweede of latere studiejare, in verband met die vakke of die kombinasie van vakke wat hulle moet kies. Ander het weer persoonlike aanpassingsprobleme, wat die volle ontplooiing van hulle intellektuele gawes in die weg staan. Vir baie jong mense en vir hulle ouers veroorsaak dergelike vraagstukke ernstige onsekerheid en bekommernis. Die diens van die Buro vir Studentevoorligting staan dan tot die studente en hulle ouers se beskikking. Op wetenskaplike wyse word hier ondersoek uitgevoer om vas te stel vir welke studierigtinge en toekomstige loopbane studente die meeste belangstelling en aanleg het, en die studente word dan dienooreenkomstig van advies bedien. Dat die Buro vir Studentevoorligting in 'n groot behoefte voorsien, word bewys deur die feit dat studente verlede jaar meer as 3,000 besoeke daar afgelê het. Die groot publiek daarbuite — van Stellenbosch en selfs van afgeleë plekke — het ook reeds die waarde van die Buro terdeë leer ken, want ons vind dat baie ouers, met die oog op die latere universiteitstudie van hulle kinders, sulke kinders persoonlik na die Buro bring.

Hierdie dinge sê ek nie om eenvoudig mededelings oor die werk van die Universiteit te doen nie. Ek sê dit om 'n aanduiding daarvan te gee hoe die Universiteit op geestelike gebied die uitdaging van die toekoms aanvaar het, en hoe hy, deur sy werk in verband met ons jongmense, vir die toekoms voorberei.

DIE POSISIE IN VERBAND MET DRUIPELINGE

Nou word daar vandag dikwels met ontstemming gepraat oor groot getalle druipelinge aan die universiteite. Daar sou só baie druipelinge wees dat ons land daardeur ontsettende skades ly. Sommige sê die fout lê by die universiteite, ander sê die fout

lê by die skole, en nog ander sê dit lê by swakhede van ons moderne jongmense. Ek sal nie graag wil uitspraak gee by wie die fout lê nie. Die waarheid is waarskynlik eerder dat, as daar wel 'n fout is, dit by almal van ons lê. Maar die groot vraag, wat eers en veral uitgemaak moet word, is of die getal druipelelinge wel so groot is soos wat dikwels beweer word.

Hier sal elke universiteit vir homself moet praat. Wat myself betref, ek praat vir die Universiteit van Stellenbosch. Ek wil met groot nadruk sê dat die bewerings wat daar soms versprei word oor druipelelinge op Stellenbosch, vérgesog en erg onjuis is. Dit kom vermoedelik o.a. daardeur dat studente wat gesak het, soms hulle saak by hulle ouers 'n bietjie wil vergoelik deur maklik te sê dat helfte of drie-kwart van die klas gesak het! 'n Bekende onderwysman het my eenkeer kom spreek oor 'n bewering wat hy gehoor het, nl. dat slegs 30 persent van die eerstejaar B.Sc.-studente sou geslaag het. Ek het dit bes gedink om hom die uitlaelyste self te laat sien soos dit voor die Senaat gedien het en waarop sowel geslaagdes as druipelelinge aangegee word. Daarby het ek hom ook 'n aanduiding gegee van die getal studente in die eerstejaar B.Sc. wat met hulle klaswerk so swak geprester het dat hulle nie tot die finale eksamen toegelaat kon word nie. Die uitkoms was dat hy homself vergewis het dat daar geen sprake van 30 persent geslaagdes kon wees nie, maar dat daar in werklikheid ongeveer 75 persent geslaag het.

Om 'n nadere beeld van die toestand aan die Universiteit van Stellenbosch te kry, kan ons op die syfers van 1959 let. — Terloops, ek sou liever die syfers van 1960 geneem het, maar dit is ongelukkig nie moontlik nie aangesien die syfers vir 1960 nog nie in besonderhede uitgewerk is nie. In 1959 het in eerstejaar-kursusse aan die Universiteit altesame 1,426 studente hulle kursusse voltooi; van hulle het 1,154 geslaag, d.w.s. nagenoeg 81 persent. In tweedjaar-kursusse het 916 studente hulle kursusse voltooi; van hulle het 701 geslaag, d.w.s. 76.5 persent. In derdejaar-kursusse het 743 studente hulle kursusse voltooi; van hulle het 575 geslaag, d.w.s. 77 persent.

Hierdie syfers toon die algemene toestand aan, en daar sal wel Departemente wees waar daar meer studente geslaag het en ander Departemente waar daar weer minder geslaag het. Dit is ook denkbaar dat die slaag-persentasie op Stellenbosch hoër is as op sommige ander plekke, miskien ten gevolge van die werk wat op Stellenbosch gedoen word om studente te help om met sukses te studeer, en miskien ook ten gevolge van die feit dat die



gehalte van ons studente op Stellenbosch oor die algemeen hoog is. Ongeveer 50 persent van ons totale getal studente wat aan die Universiteit vir grade studeer, is nl. eersteklas matrikulante, wat 'n buitengewoon hoë persentasie is. Hoe dit sy, die syfers wat ek aangehaal het, toon aan dat daar op Stellenbosch nie 'n buitengewone persentasie druipepinge is nie, en dat ons, met die oog op ons toekomstaak, nie 'n onnodige of onrusbarende verlies aan potensiaal ondervind nie.

Hiermee sal ek geensins wil beweer dat ons op Stellenbosch net rede tot tevredenheid het nie. Ons het wel reeds belangrike stappe gedoen om ons studente op behoorlike wyse vir hulle taak toe te rus. Maar daar bly nog baie oor wat gedoen sal moet word, en die Universiteit sal nie blind wees vir wat hy in die toekoms nog moet doen nie. Die Universiteit kan die versekering gee dat hy in die toekoms, net soos hy in die verlede gedoen het, eerlik en opreg die hand in eie boesem sal steek, sy swakhede vir homself sal blootlê en met wel-oorwoë planne — al moet dit weer eens radikale planne wees — sal probeer om daardie swakhede op sowel materiële as geestelike gebied te verbeter.

SLOTWOORD

My tyd is vrywel verstreke. Ek moet afsluit. Ons oë is vandag op die toekoms gerig; ons weet dat daar in die toekoms 'n besondere uitdaging vir ons wag. Ons weet dat hierdie uitdaging veral in die tydvak van die Republiek, op die drumpel waarvan ons nou staan, hoë eise aan ons gaan stel. Ons, as 'n betreklike klein getal blankes, sal enorme verantwoordelikhede moet dra, en ons sal 'n vyandige buitewêreld van die juistheid van ons opvattinge moet oortuig. In dit alles het die Universiteit 'n belangrike bydrae te lewer. Hy doen met vasberadenheid op materiële en geestelike gebied die nodige stappe om sy deel by te dra om die uitdaging van die toekoms te aanvaar. Want hy besef dat dit sy taak is om te help om die manne en vroue te lewer wat die nodige geestelike toerusting en die karakter sal hê, sodat Suid-Afrika op die pad vorentoe met gerustheid en vertroue op hulle sal kan reken.

Ek het my waardering teenoor ons studente uitgespreek vir die werk wat hulle in die bestuur van koshuis-studente en privaatstudente doen. Ek wil op al ons studente 'n beroep doen om hulle aan ons sy te skaar ten einde die uitdaging van die toe-

koms ruitelik onder die oë te sien en met beslistheid te aanvaar. Die beste manier waarop hulle dit kan doen, is om hulle studies met groot erns aan te durf en om die grootste moontlike mate van sukses daarmee te behaal. Gesonde studentepret en gesonde ontspanning in sport sal hulle wel ook oorvloediglik kry, maar die periode waarin ons vandag leef, is veels te ernstig om tyd en aandag te verkwis op nuttelose bedrywighede soos onnodige universiteitsjole en verspote ontgroeningseremonies. Daarom wil ek ons studente ook van harte bedank vir die samewerking wat hulle gegee het om sulke dinge aan die Universiteit te beëindig. In die jongste paar dae is egter aan my gerapporteer dat daar weer dinge in verband met ontgroening gebeur wat die Universiteitsraad streng verbied het. Ek wil studente nadruklik vra om hulle nie aan sodanige oortredings skuldig te maak nie. In elk geval wil ek ernstig waarsku dat studente wat hulle aan sulke ontgroeningsbedrywighede skuldig maak, hulle aan uitsetting uit die Universiteit blootstel.

Ek doen ook 'n beroep op ons oudstudente en ander vriende om ons by te staan in die grootse planne waarvan ek melding gemaak het. Ek sê reguit: Ons sal vir hulle kom geld vra, en ons vertrou dat hulle op ruime en geesdriftige wyse sal bydra. Ons weet — en hulle weet ook — dat die welslae van ons planne in hoë mate gaan afhang van die steun wat hulle ons gee.

Ons staan voor 'n uitdaging. 'n Uitdaging, as dit met beslistheid en Godsvertroue aanvaar word, bring in volke en individue die beste na vore wat daar in hulle steek. Ons glo dat die uitdaging ook in ons geval die beste in ons sal uitbring. Ons weet dat die Geskiedenis die bewyse gelewer het dat baie volke en individue in gerief en weelde ten onder gegaan het, terwyl ander volke en individue in 'n worstelstryd op lewe en dood na vore gebeur het en 'n glorietyd binnegegaan het.

Laat my ten slotte die versekering gee: Ons wat aan die Universiteit van Stellenbosch verbonde is, gaan nie maar rustig van die buitelyne af toeskou terwyl Suid-Afrika in die strydperk worstel nie. Ons gaan saam in die strydperk staan, almal van ons: ons dosente, ons studente en ons vriende. Ons gaan mekaar se hande vat en ons gaan met die uitdaging van die toekoms worstel. Ons aanvaar dit as ons dure plig; ons aanvaar dit ook as ons besondere voorreg.

Mag die akademiese jaar 1961 vir almal van ons 'n jaar van vrugbare arbeid wees. Mag dit 'n jaar wees waarop ons later altyd met genoeë en vreugde sal terug kyk.

